

UOT 80

F.A.Yusifov
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
yusifovf56@bk.ru

ƏDƏBİYYAT TƏDRİSİ METODİKASI: PROBLEMLƏR, VƏZİFƏLƏR

Açar sözlər: interaktiv təlim, ədəbiyyat tədrisi, təlim texnologiyası, fasilitator, tədris proqramı

Məqalədə ədəbiyyatın tədrisi metodikası kursunun qarşısında duran vəzifələrdən və bu vəzifələrin həlli yollarından söhbət açılır. Göstərilir ki, bu vəzifələr içərisində məktəbin, müəllimin hazırlığı işinin və dövrün ehtiyacları önəmli yer tutmalıdır. Ədəbiyyatın tədrisi metodikası kursu günün tələblərinə cavab verəcək səviyyədə yenilənməli, təlim strategiyalarında ciddi dəyişikliklər aparılmalı, tədris prosesində interaktivliyin təmin olunmasına şərait yaradılmalıdır. Müasir təlim texnologiyalarından səmərəli şəkildə istifadə, gənc mütəxəssislərin ehtiyaclarını ödəyəcək səviyyədə bilik və bacarıqların aşılınması, müəllimlərin peşə fəaliyyətləri üçün müvafiq kompetensiyaların formalaşdırılması diqqət mərkəzində saxlanılmalı, tələbə şəxsiyyətinin müəllim şəxsiyyətinə çevrilməsi işində öz layiqli rolunu oynamalıdır.

Ф.А.Юсифов

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЛИТЕРАТУРЫ: ПРОБЛЕМЫ, ЗАДАЧИ

Ключевые слова: интерактивное обучение, преподавание литературы, технология обучения, фасилитатор, учебная программа

В статье рассматриваются задачи, стоящие перед курсом методики преподавания литературы и пути решения этих задач. Отмечается, что среди этих задач важное место должна занимать работа, направленная на подготовку школы, учителя, а также требования сегодняшнего дня. Курс методики преподавания литературы должен обновляться в соответствии с требованиями времени, должны вноситься серьезные изменения в стратегиях обучения, должны создаваться условия для обеспечения интерактивности в процессе обучения. Основное внимание должно быть уделено эффективному применению современных технологий обучения, внедрению знаний и навыков на уровне, отвечающем потребностям молодых специалистов, формированию соответствующих компетенций для профессиональной деятельности учителей, что должно сыграть существенную роль в преобразовании личности студента в личность учителя.

LITERATURE TEACHING METHODOLOGY: PROBLEMS, TASKS

Keywords: *interactive training, literature methodology, training technology, facilitator, educational program*

The article deals with the tasks facing the teaching methodology course and ways to solve these problems. It is shown that among these duties the needs of the school, the teacher's work and the needs of the era should play an important role. Literature teaching methodology course should be upgraded to meet the needs of the day, significant changes to learning strategies should be made, and conditions for interactivity in the learning process should be improved. The effective use of modern training technologies, empowerment of skills and capacities to meet the needs of younger professionals, the formation of appropriate competences for teachers' professional activities should be in the focus of attention and play a decent role in transforming student identity into teacher personality.

Ədəbiyyat müəllimlərinin peşə hazırlığı sirlərinə yiyələnməsi işində mühüm rol oynayan fənlərdən biri də ali məktəblərin bakalavriat təhsil səviyyəsində dördüncü tədris ilinin payına düşən ədəbiyyatın tədrisi metodikası kursudur. Qüvvədə olan tədris planına əsasən bu kursun mühazirələr və seminarlar formasında aparılmasına ayrılan vaxt 90 saati əhatə edir. Nəzəri kurs tamamlandıqdan sonra sonuncu – VIII semestrdə tələbələrımız bir semestr ərzində (14 həftə, 21 kredit) pedaqoji təcrübəyə çıxırlar. Onlar bu müddət ərzində auditoriyada aldıkları bilikləri tətbiq etməyə, praktik bacarıqlara yiyələnməyə başlayırlar. Təbiidir ki, tələbənin bu təcrübələrdə bir ədəbiyyat müəllimi kimi uğur qazanmasının əsas mənbəyi onların peşə hazırlığı işinə yaxından köməklik göstərən ədəbiyyatın tədrisi metodikası kursu hesab olunur. Bu kurs pedaqogikanın, psixologiyanın, ixtisasın peşə hazırlığı fənlərinin gördükləri işi tamamlamağı – belə bir çətin işi həll etmək vəzifəsini öz üzərinə götürməli olur. Şübhəsiz ki, onun nəzəri-metodoloji bazası lazımi səviyyədə olmasa, bu baza orta məktəbin və müəllim hazırlığının ehtiyaclarını nəzərə almasa, tələbə şəxsiyyətindən müəllim şəxsiyyətinə keçid işində öz üzərinə düşən vəzifəni layiqincə dərk edib yerinə yetirməsə, onda müəllim hazırlığı işində keyfiyyətin təmin olunması işini tamamilə bir kənara qoymaq lazım gələr.

Ümumtəhsil məktəblərində aparılan müşahidələr, müəllimlərlə aparılan söhbətlər, ədəbiyyat fənni üzrə təhsil proqramı (kurikulum), orta məktəbin ədəbiyyat dərslük komplektlərinin (dərslük və müəllim üçün metodik vəsaitlərin) nəzərdən keçirilməsi, ali məktəblərdə tədris olunan ədəbiyyatın tədrisi metodikası kursunun məzmunu ilə tanışlıq, ali məktəbin iş təcrübəsinin

öyrənilməsi bizdə belə bir qənaət yaratdı ki, müəllim hazırlığı ilə bağlı görülən işləri yetərli saymaq olmaz. Bunu bir neçə mülahizəni əldə rəhbər tutmaqla əsaslandırmaq olar.

Əvvəla, ali məktəbin ədəbiyyat tədrisi metodikası kursu gerçəkliyin ehtiyaclarını ödəmək işində gənc mütəxəssislərimizə lazımı səviyyədə bilik, bacarıq və vərdisləri aşılaya bilmir.

İkincisi, kursun məzmununda ehtiyacları ödəyəcək səviyyədə nəzəri və təcrübi materiallar olsa da, bir çox hallarda kursu tədris edən müəllimlər belə bir kompetensiyalara malik olan mütəxəssislər olmurlar.

Üçüncüsü, kafedralarda kursu aparan müəllimlər sahə üzrə mütəxəssis olsalar da, onların başladığı işi pedaqoji təcrübələr zamanı kadr çatışmazlığı ucbatından qeyri-ixtisasçılar davam etdirməli olurlar. Onlar nəzəri məsələləri yaxşı bilmədiklərindən təcrübələr zamanı tələbələrə köməklik göstərməkdə çətinlik qarşısında qalırlar. Beləliklə də, auditoriyada alınan nəzəri biliklərlə istehsalat təcrübəsinin arasında əlaqələrdə davamlılıq itirilmiş olur.

Dördüncüsü, dərslərinin çatışmazlığı ucbatından metodika kursları qeyri-ixtisasçılara həvalə olunur, əvəzində də həm kurs, həm tələbə, həm də müəllim hazırlığı qarşısına qoyulan vəzifələr reallaşmamış qalır, sahəyə dövlətin ayırdığı vəsait isə havayı yerə xərclənir.

Beşincisi, ali məktəb müəllimi ixtisasın sahibidir, dövlətin irəli sürdüyü tələblər əsasında dərslərini keçir, gənclərin müasir ruhda təhsil almasına şərait yaradır, müasir təlim texnologiyalarından istifadənin nəzəri və təcrübi məsələlərini tələblərinə öyrədir, pedaqoji təcrübədə tələbələrinin yanında olur, amma məktəb təcrübəsində başqa bir mənzərə ortaya çıxır: orta məktəb dərslərlərində, müəllim üçün metodik vəsaitlərdə yeni təlim texnologiyalarından istifadəyə lazımınca diqqət yetirilmir. Nəticədə ali məktəbdə müəllim hazırlığına dair alınan bilik və bacarıqlarla orta məktəbin ədəbiyyat kursu arasında böyük bir fərq yaranmış olur. Əslinə qalanda, məktəb dərsləkləri fəal (interaktiv) təlim texnologiyalarının tələbləri ruhunda ərsəyə gəlməlidir. Təəssüf ki, belə bir ziddiyyətli məqamlar nə ali məktəb müəllim hazırlığı işinə, nə də orta məktəb ədəbiyyat kursunun məzmununa yarayır.

Rəsmi sənədlərimizdə öz əksini tapan məsələlərin reallaşdırılması, xüsusən də müasir təlim texnologiyalarının tədris prosesinə gətirilməsi, gənc ədəbiyyat müəllimlərində müvafiq səriştənin formalaşdırılması istiqamətində hələ çox işlər görülməlidir.

İlk növbədə, ali məktəblə orta məktəb arasındakı uyğunsuzluqlar aradan qaldırılmalıdır. Standartlar rəsmi dövlət tələbidir. Fənn kurikulumlarını təsdiq edən də hökumətimizdir. Məlumdur ki, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin qərarı əsasında ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartı və proqramı sənədi tədris prosesinin tənzimlənməsində vacib rol oynayır. Fənn kurikulumu, dərsləklərinin yaradılması da bu sənədin tələbləri əsas götürülür. Deməli,

orta məktəbin dərslik komplekti öz üzərinə düşən işi lazımi səviyyədə yerinə yetirməlidir. Hesab edirik ki, bu məsələ Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən yaxın gələcəkdə müsbət həll ediləcəkdir.

Müəllim hazırlığı işində ehtiyacların öyrənilməsi və ödənilməsi, uğurlar və çatışmazlıqların müəyyən olunması, çatışmazlıqların həlli istiqamətində müəyyən addımların atılması və lazım gələrsə, yüksək səviyyələrdə tədbirlər planının işlənilib hazırlanması bu gün daha çox aktualıq kəsb edir. Əgər kursun məzmunu, öyrədilmə metodikası, qiymətləndirmə mexanizmləri mövcud tələbatı ödəməkdən geri qalırsa, bunu törədən səbəblərə qarşı ciddi addımlar atılmalıdır. Bu işi isə yeni dövrün tələbinə, məktəb və müəllimin ehtiyaclarına doğru istiqamət götürən metodika kursu yerinə yetirə bilər.

Ədəbiyyat tədrisinin təhsil islahatı tələblərinə uyğunlaşdırılması bu gün ən vacib məsələlərdən biridir. Bunu yenilənmək işini tamamlayan orta məktəbin ədəbiyyat kursu da bir vəzifə olaraq diktə edir.

Yeni kursun qarşısına dövlətimiz tərəfindən olduqca ciddi vəzifələr qoyulmuşdur. Onlardan təhsilalanlara həyati bacarıqların aşılınması, müasir təlim texnologiyalarının, elektron resursların tədris prosesinə gətirilməsi, dərslərdə fəal (interaktiv) təlim texnologiyasından istifadə, əyanilik, multimedianın imkanlarından istifadə yolu ilə tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, təlimdə "subyekt-subyekt" münasibətlərinə, "yaddaş məktəbi"ndən "düşüncə məktəbi"nə keçilməsini, nəticəyönümlü və şəxsiyyətyönümlü təhsilin həyata keçirilməsini və s. xatırlatmaq olar.

Amma təəssüflər olsun ki, orta məktəbin ədəbiyyat dərslik komplekti bir çox hallarda bu vəzifələri diqqətdə saxlamamışdır. Həmin komplekslərin məzmunu üzərində aparılan müşahidələr onu göstərdi ki, ədəbiyyat təhsil proqramının (kurikulumun) məzmun, təlim strategiyaları və qiymətləndirmə ilə bağlı nəzərdə tutduğu işlərin məzmunu təhrif olunmuş, müasir təlim texnologiyalarından imtina olunmuş, bir çox hallarda standartların reallaşdırılması formal xarakter daşımış, əsas diqqət ənənəvi təlimin reallaşdırılmasına doğru yönəldilmiş (əslində müəllim üçün vəsaitlərdəki iş nümunələri, dərsliklərdəki sual-tapşırıqlar sistemi nə ənənəvini, nə də yenini ifadə edir. Qovuşuq, diffuziyaya uğramış hibrid bir quruluşu xatırladır - F.Y.), orta məktəbin ədəbiyyat dərslik komplektində fəal (interaktiv) təlim "unudulmuşdur".

Ədəbiyyat tədrisi metodikasının rastlaşdığı problemlərdən biri də kadrlarla bağlıdır. Təlimin keyfiyyətinin yüksəldilməsində müəllim kadrlarının əvəzənilməz rolunu xüsusi ilə vurğulamaq istərdik. Gələcəyin ədəbiyyat müəllimi nələrdən xəbərdar olmalıdır sualına çoxlu və fərqli cavablar vermək mümkündür. Burada onun ixtisasını mükəmməl bilməsi ilə yanaşı, şəxsi keyfiyyətlərinə, səriştəsinə qədər hər bir şeyi nəzərdə tutmaq olar. Biz təxmini

olaraq onları aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq qərarına gəldik. Belə hesab etdik ki, müəllim üçün gərəkli olan minimum bilik və bacarıqlara aşağıdakı məsələləri daxil etmək olar:

1. Təhsil haqqındakı rəsmi sənədlər (qanun, konsepsiya, strategiyalar, yol xəritəsi və s.) müəllimdən nə istəyir (yəni məzmununu);

2. Ümumtəhsil məktəblərində ədəbiyyatın tədrisinin məqsəd və vəzifələrini, ədəbiyyat dərslərinin perspektiv və cari planlaşdırılmasını, dərslərin təşkili və qiymətləndirilməsi işinin məzmununu və onları həyata keçirmək qaydalarını, ədəbiyyat təliminin istifadə etdiyi üsul və vasitələrin məzmununu və onlardan praktik olaraq istifadə etmək yollarını;

3. Ədəbiyyat dərslərinin məzmununu, ona tənqidi yanaşmağı, onunla lazımı səviyyədə işləməyi, bu bacarıqlara sahib olduğunu nümayiş etdirməyi;

4. Bir ədəbiyyat müəllimi kimi vacib, zəruri, müasir tələblərə cavab verən elmi-nəzəri, pedaqoji-psixoloji və metodik biliklərə ehtiyacların nədən ibarət olduğunu, onları ödəmək imkanlarını müəyyən etməyi;

5. Ədəbiyyat dərslərində internet resurslarından istifadə işinin məzmununu, bu resursların imkanlarının nədən ibarət olduğunu, onlardan pedaqoji-metodik baxımdan istifadənin yollarını müəyyənləşdirməyi;

6. Tədqimatlar etməyi, tədqiqatlar aparmağı, "öyrənməyi öyrətməyin" yollarını, özünüinkışaf, özünütəkmilləşdirmək qaydalarını;

7. Müəllim ən zəruri təşkilati, idarəetmə və ünsiyyət bacarıqlarına yiyələndiyini nümayiş etdirə bilər və s. (bax 5, s.83)

Bu gün gənc ədəbiyyat müəlliminin ehtiyac duyduğu ən vacib məsələlərdən biri də onların peşələri ilə bağlı müəyyən bilik və bacarıqlara yiyələnməsidir. Tədris prosesinin məzmununa nələr daxildir, tədrisin təşkili və idarə olunmasında nələri bilmək vacibdir, dövlət standartlarının reallaşdırılması necə həyata keçirilməlidir, mövzuların tədrisində təlim strategiyalarını necə seçməlidir, qiymətləndirmənin həyata keçirilməsi necə olmalıdır, müəllimin davranış modelinə nələr daxildir və onu necə həyata keçirmək mümkündür, müəllimin fasilitasiya bacarıqları nələrdən ibarətdir və bunu necə həyata keçirmək mümkündür və s. kimi onlarca məsələlər ali pedaqoji təhsil müəssisələrində gündəmdə dayanan ən vacib işlər sırasındadır. Gənc ədəbiyyat müəllimlərinin peşə hazırlığı prosesində qaldırılan məsələlərin reallaşdırılması ilə yanaşı, həmin bilik və bacarıqların tələbələrə necə aşılması yollarına da yenidən nəzər salmaq hazırda bir zərurətə çevrilməkdədir.

Ədəbiyyatın tədrisi metodikası fənni gələcəyin ədəbiyyat müəllimlərində yuxarıda adıçəkilən keyfiyyətlərin, bilik və bacarıqların olmasını hədəf götürməlidir. Dövlətin təhsil siyasətini bilmədən, şagirdlərlə, dərsləklərlə işləmək bacarığına sahib olmadan, tədris prosesini təşkil etmək, planlaşdırmaq, idarə etmək, qiymətləndirmə və monitorinq aparmaq, sənətinin sirlərinə

ziyələnmişdən, yüksək vətəndaşlıq keyfiyyətlərinə, sənət sevgisinə sahib olmadan gələcəyin yaxşı ədəbiyyat müəllimi olmaq mümkün deyil.

Ali məktəbdə dərs deyən müəllim özünü vəzifəsinin icrasına mənəvi və hüquqi baxımdan tam hazır hesab etməlidir. Onun pedaqoji fəaliyyətinin əsasında həmin rəsmi sənədlərin tələb etdiyi məzmun dayanmalıdır. Bunun üçün də öncə "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu'nun aşağıdakı müddəalarını xatırlatmaq istərdik:

4.0.1. Azərbaycan dövləti qarşısında öz məsuliyyətini dərk edən, xalqının milli ənənələrinə və demokratiya prinsiplərinə, insan hüquqları və azadlıqlarına hörmət edən, vətənpərvərlik və azərbaycançılıq ideyalarına sadıq olan, müstəqil və yaradıcı düşünən vətəndaş və şəxsiyyət yetişdirmək;

4.0.2. milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərləri qoruyan və inkişaf etdirən, geniş dünyagörüşünə malik olan, təşəbbüsləri və yenilikləri qiymətləndirməyi bacaran, nəzəri və praktiki biliklərə ziyələnən, müasir təfəkkürlü və rəqabət qabiliyyətli mütəxəssis-kadrlar hazırlamaq;

4.0.3. sistemləşdirilmiş bilik, bacarıq və vərdişlərin mənimsənilməsinə və ixtisasın daim artırılmasına təmin etmək, təhsilənləri ictimai həyata və səmərəli əmək fəaliyyətinə hazırlamaq (3).

Hər bir ali məktəb müəllimi kimi metodika kursunu apan müəllim də orta ümumtəhsil məktəblərinin qarşısında duran vəzifələrə bələd olmalıdır. Bu münasibətlə həmin Qanundan bəzi seçmələri də xatırlatmaq yerinə düşər:

19.1. Ümumi təhsil təhsilənlərə elmlərin ümumi əsaslarının öyrədilməsini, zəruri bilik, bacarıq və vərdişlərin aşılmasını, onların həyata və əmək fəaliyyətinə hazırlanmasını təmin edir.

19.2. Ümumi təhsil təhsilənlərin fiziki və intellektual inkişafına, zəruri biliklərə ziyələnməsinə, onlarda sağlam həyat tərzinə və sivil dəyərlərə əsaslanan vətəndaş təfəkkürünün formalaşmasına, milli və dünyəvi dəyərlərə hörmət hissinin aşılmasına, ailə, cəmiyyət, dövlət və ətraf mühit qarşısında hüquq və vəzifələrinin müəyyən edilməsinə imkan yaradır (3).

Ümumtəhsil müəssisələrin güddüyü əsas məqsəd nədir? sualına da yenə həmin sənədin aşağıdakı bəndlərində cavab verilir. Hər bir ədəbiyyat müəllimi öz pedaqoji fəaliyyətində buradakı tələbləri əldə rəhbər tutmalıdır. Unutmayaq ki, orta məktəb dərsləkləri yaradılarda da məhz həmin tələblərin həyata keçirilməsi bir zərurət kimi qarşıya qoyulur.

19.13. Ümumi orta təhsilin məqsədi təhsilənlərin şifahi nitq və yazı mədəniyyətinin, ünsiyyət bacarığının, idrak fəallığının və məntiqi təfəkkürünün inkişafını, təhsil proqramına daxil olan fənlər üzrə və eləcə də dünya

sivilizasiyasının inkişafı haqqında müvafiq bilik və təsəvvürlərinin formalaşdırılmasını, müasir informasiya-kommunikasiya vasitələrindən istifadə etmək qabiliyyətini, hadisələri qiymətləndirmək və öz gələcək fəaliyyət istiqamətlərini müəyyənləşdirmək bacarığını təmin etməkdən ibarətdir.

19.17. Tam orta təhsil səviyyəsində təhsilalanların istedad və qabiliyyətinin reallaşdırılması, müstəqil həyata və peşə seçiminə hazırlanması, fəal vətəndaş mövqeyinin, milli və ümumbəşəri dəyərlərə, insan hüquqlarına və azadlıqlarına hörmət hissəsinin və tolerantlığın formalaşdırılması, müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından və digər texniki vasitələrdən sərbəst istifadə etməsi, iqtisadi biliklərin əsaslarına yiyələnməsi, xarici dillərdən birində, yaxud bir neçəsində ünsiyyət saxlaması və s. təmin olunur (3).

Məlum məsələdir ki, tələbələrin bilik və bacarıqlara yiyələnməsi işində mühazirə, seminar, laborator məşğələləri, sərbəst işlər, kurs işləri, müxtəlif layihələrdə iştirak, istehsalat təcrübələri öz lazımı dəstəyini verir. Amma görülən işləri yetərli saymaq mümkündürmü? Müşahidələr göstərir ki, bu gün həmin suala müsbət cavab vermək olmur. Ehtiyaclar onu göstərir ki, tələbələrə biliklərin çatdırılması yollarının özündə də ciddi dəyişmələr lazımdır.

Aydındır ki, ədəb qaydalarını əzbərlətməklə subyekti ədəbli etmək mümkün olmadığı kimi, yaxşı müəllim keyfiyyətlərini tələbələrə əzbərlətməyin də heç bir faydası ola bilməz. Yaxşı ədəbiyyat müəlliminin hansı keyfiyyətlərə malik olması işinə nəzəri şərhlər vermək də bu gün olduqca səmərəsiz bir işdir. Zaman məsələyə başqa bir prizmadan yanaşmanı tələb edir. Bu, hər şeydən əvvəl, məşğələlərin təşkilində yeni təlim üsullarının, yeni təlim texnologiyalarının və metodlarının tədris prosesinə gətirilməsi zərurətidir.

Ali məktəb müəllimi gənclərin peşə sirlərinə yiyələnməsi işində bilikləri ötürən rolundan, ənənəvi qaydadan imtina etməlidir. Ənənəvi yolun nəticəsi o olur ki, tələbə ona təqdim olunan informasiyaları yadda saxlamağa, əzbərləməyə çalışır, əməli işində isə onu nə tətbiq edər, nə də təfəkkür süzɡəcindən keçirə bilir. Həmçinin ənənəvi tədris yanaşması tələbə şəxsiyyətindən müəllim şəxsiyyətinə şüurlu keçidi təmin edə bilmir. Deməli, bu yoldan imtina edilməli və biliyin qazanılması yollarını göstərən, onu bacarığa çevirməyə şərait yaradan müəllimə – fasilitatora (öyrənmə işini asanlaşdırmağa, təşkil etməyə xidmət edən bələdçiyə) çevrilmək, bu yeni vəzifəyə uyğunlaşmaq gərəkdir.

Mühazirə və seminarlarda yeni təlim texnologiyalarının tətbiqi tələbələrin peşə sirlərinə yiyələnməsi işində olduqca mütərəqqi rol oynayır və onlar prosesin subyektinə çevrildiklərindən əldə etdikləri bilik və bacarıqlar gələcək peşə fəaliyyətlərində olduqca yararlı olur. Bu yol interaktiv mühazirələrdən keçir. Mühazirələr İKT-nin dəstəyi ilə təşkil olunanda, slaydlarla, müxtəlif iş formaları ilə müşayiət olunanda, mühazirənin tədqiqat prosesinə çevrilməsi

təmin olunanda, dialoq və əməkdaşlıq, sağlam psixoloji mühit yaradılarda səmərəli nəticələr əldə edilmiş olur. İnteraktiv mühazirələr imkan verir ki, tələbələr müxtəlif metodik problemləri görsün, onların səmərəli həlli yollarına dair sərbəst şəkildə ehtimallar irəli sürsün, geniş müzakirələrdə iştirak edərək problemin səmərəli həlli yollarına dair ümumi rəyə gəlmək bacarığı nümayiş etdirsən, əldə olunmuş biliklərin tətbiqi yollarına dair təkliflər irəli sürsün və onun real olmasını isbat edə bilsin.

Ənənəvi mühazirə üsulundan fərqi olaraq fəal (interaktiv) təlim metodlarının tətbiqi ilə keçirilən belə mühazirələrdə tələbələr passiv seyrci olmaqdan tamamilə qurtulurlar. Müşahidələr və təcrübəmiz onu göstərir ki, interaktiv mühazirələr tələbələrin bir ədəbiyyat müəllimi kimi yetişməsində çox böyük təlim-tərbiyə imkanları yaradır və onların həyati bacarıqlarına yiyələnməsində mühüm rol oynayır. Biz belə bir imkana malik olan tədris üsulunu heç bir vəchlə kənara qoya bilmərik.

Hazırda orta məktəbdə müəllimlərin iş təcrübəsində ənənəvi üsullarla dərslər deməyə meyil xeyli artmışdır. Bunun bir sıra obyektiv və subyektiv tərəfləri vardır. Pedaqoji təcrübələr zamanı apardığımız müşahidələr onu göstərdi ki, ədəbiyyat müəllimlərini bir çoxu inzibati nəzarətsizlikdən istifadə edərək fəal (interaktiv) təlimlə dərslərini qurmurlar. Məlumdur ki, fəal (interaktiv) təlimin tədris prosesinə gətirilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən müəllimlər üçün treninqlər təşkil olunmuş, onlara müvafiq sertifikatlar verilmişdir. Amma buna baxmayaraq iş təcrübəsində fəal təlimin tətbiqi ancaq açıq dərslər səviyyəsində istifadə olunur. Qalan hallarda isə o, bir kənara qoyulur.

Bu gün rəsmi sənədlərimiz (1, 2, 3) müəllim hazırlığında görəcəyimiz işlərin ümumi istiqamətini müəyyənləşdirmişdir. Məktəb məhz həmin məsələlərin həll olunması istiqamətində öz işini qurur. Amma müşahidələr onu göstərir ki, tələbələrimizə verilən bilik və bacarıqlarla məktəbdə müəllimin ehtiyacı olan sahələr üzrə eyni məzmununda məlumatların öyrənilməsi arasında fərqlər qalmaqdadır.

Şagirdlərin maraq, tələbat və ehtiyaclarının ödənilməsi, onlarla ünsiyyət qurmanın çətinliyi, şagirdlərin öz fikirlərini ifadə etməsində, mövqelərini müdafiə etməsindəki çətinliklər, müəllimin fasilitasiya bacarıqları sahəsində müşahidə edilən çatışmazlıqlar tədris prosesinə öz mənfi təsirini göstərməkdədir. Bu işlərin uğurlu həlli isə ədəbiyyatın tədrisi metodikası kursunun məzmununun ehtiyacları nəzərə almaqla yenilənməsi, orta məktəblə aradakı fərqi aradan qaldırılması yönündə işlərin aparılması vacibdir.

ƏDƏBİYYAT

1. <http://edu.gov.az/az/page/299/1722>
2. <https://president.az/articles/9779>
3. <http://edu.gov.az/az/page/72/302>
4. *Həsənlı B.* Ədəbiyyatın tədrisi metodikası. Bakı, 2014, 424 s.
5. *Yusifov F.* Ədəbiyyatın tədrisi metodikası. Dərslik. Bakı: SKYE, 2017, 304 s.